

ORD. PROF. ENVER ZİYA KARAL'IN YAPITLARI VE YAŞAM ÖYKÜSÜ

Prof. Dr. Seçil KARAL AKGÜN*

ORD. PROF. ENVER ZİYA KARAL

Soyadı yasası çıkınca kendi bulduğu bir isim olan "Karal" soyadını alan Enver Ziya Karal, 1906 yılında Kosova'nın Osmaniye ilçesinde dünyaya gelmiştir. Çocuk yaşta Osmanlı İmparatorluğu'nun Balkan Savaşlarındaki yenilgisi, Balkanlarda yaşayan binlerce Türklerle birlikte Enver Ziya Karal'ın da ailesini üzerinde yaşadıkları toprakları terkederek göç etmek zorunda bırakmıştır. Babası Ağalı Mehmet, annesi Zeynep ve kızkardeşi Havva, ilkin Strumca, sonra Selanik, daha sonra da İzmir'e doğru sürdürülen göç sırasında ölmüşlerdir. Yürüyerek kat edilen uzun yollar boyunca amcası Hüseyin ve dayısı Hüseyin de şehit edilmişler. Mustafa ve Kazım isimli iki ağabeyisinden küçüğü, Kazım, yolda kaybolmuş ve Manisa'ya ancak iki kardeş varabilmişlerdir. Kazım, ancak onsekiz yıl sonra kardeşleriyle buluşabilmiş, Enver Ziya Karal ise Mustafa tarafından 1916 yılında Alaçatı'da yetimler için açılan Darüleytam'a kaydettirilene kadar ağabeyi ile İzmir'de yaşamıştır.

Enver Ziya, ilkokul öğrenimini İzmir'de sürdürürken Birinci Dünya Savaşı son bulmuş, Yunanlıların İzmir'i işgali üzerine Alaçatı Darüleytamı öğrencileriyle birlikte Bursa'ya nakledilmiştir. Ancak, Bursa'da düşman işgaline uğrayınca, öğrenciler bu kez de İstanbul'a götürülmüşler, ilkin Ortaköy, daha sonra Balmumcu Darüleytamında okuyan Enver Ziya, 1922 yılında bu okulu bitirmiştir. Öğretmenlerinin beğenisini kazanmış bir öğrenci olduğundan, okul idaresinin yardımı ile 1923 yılında Edirne Lisesi'ne parasız yatılı öğrenci olarak başlamış ve bu okuldan da 1928 yılında mezun olmuştur. Aynı yıl devlet Avrupa sınavlarını kazanarak tarih-coğrafya alanında yüksek öğrenim görmek üzere Fransa'da

---

* Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Başkanı.

Lyon Park Lisesi'ne gönderilmiştir. Bir yıllık dil öğreniminden sonra aynı kentte 1929-33 yılları arasında üniversite öğrenimi görmüş, mezuniyetinden sonra da daha önce bir yıl okuduğu Park Lisesi'nde bir yıl süreyle staj görmüştür. Staj bitiminde Paris Üniversitesi'ne Profesör Seignobos'un yanında Türk devrimi üzerine doktora hazırlamak üzere kabul edilmişse de Türk Hükümeti'nin çağrısı üzerine geri dönmüştür.

1933 yılında İstanbul Üniversitesi'nde Yakınçağ Tarihi Doçenti atanarak üniversitedeki kariyerine başlayan Enver Ziya Karal, 1940 yılında yeni kurulmuş Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi'ne Yakınçağ Tarihi Profesörü olarak nakletmiştir.

Yaşamının bundan sonraki bölümünü Ankara'da geçiren Enver Ziya Karal, 1940-1944 yılları arasında Maarif Vekaleti Talim Terbiye Dairesi Üyeliği yapmış, 1942 yılında DTCF'ye bağlı Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü'nü kurmuştur. 1960 yılına kadar aralıklı olarak bu enstitünün müdürlüğünü de yürütmüş olan Karal, 1944-1946 ve 1946-1948 yılları arasında Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Dekanlığı, 1948-1950 yılları arasında da Ankara Üniversitesi Rektörlüğü yapmıştır.

1960 yılında Kurucu Meclis'e Devlet Başkanlığı Kontenjanından atanan Enver Ziya Karal, 1960 Anayasası'nı hazırlayan komisyona da başkanlık etmiştir. 1960 yılında Ordinaryüs Profesörlüğe yükseltilen Enver Ziya Karal, 1972 yılında Türk Tarih Kurumu Başkanlığına seçilmiştir. 1976 yılında 43 yıl aralıksız sürdürdüğü üniversitedeki görevinden emekli olan Karal, 18 Ocak 1982 günü geçirdiği bir kalp krizi sonunda yaşamını yitirene kadar Türk Tarih Kurumu Başkanlığını sürdürmüştür. Tarih öğretmeni Fatma Karal ile evli olan Enver Ziya Karal'ın iki kızı vardır.

ÖĞRETİM ÜYELİKLERİ

(Yurt İçinde)

1. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi:
  - Yakınçağ Tarihi Doçentliği (1933-1940)
  - Türk İnkılap Tarihi Doçentliği (1935-1940)
  - Devletler Hukuku Tarihi Enstitüsü Siyasi Tarih Profesörü (Ek Görev: 1942-43).

2. İstanbul Yüce Ülkü Lisesi Tarih Öğretmeni (Ek Görev: 1937-1940)

3. İstanbul Harp Akademisi Yüksek Komuta Kursu Siyasi Tarih Öğretmeni (Ek Görev: 1938-1940).

İstanbul Harp Akademisi (Ek Görev: 1940-1943)

4. Ankara Üniversitesi (1940-1976)

- Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi:

- Yakınçağ Tarihi Doçenti (1940-41)

- Yakınçağ Tarihi Profesörü (1941-1976)

- Türk İnkılap Tarihi Profesörü (Ek Görev: 1941-1957)

- Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Müdürü (Ek Görev: 1942-1960)

- Fen Fakültesi Türk İnkılap Tarihi Profesörü (Ek Görev: 1955-56).

- Siyasal Bilgiler Fakültesi Amme İdaresi Enstitüsü Orta Doğu Tarihi Profesörü (Ek Görev: 1954-1955)

5. Ankara Mülkiye Yüksek Okulu Siyasi Tarih Öğretmeni (Ek Görev: 1942-1944).

6. Ankara Harp Akademisi Türk İnkılap Tarihi Öğretmeni (Ek Görev: 1945-1946).

7. Genelkurmay Başkanlığı Harp Tarihi Dairesi Baş Tarih Yazarlığı (Ek Görev: 1956-1959).

8. Ankara Gülhane Askeri Tıp Akademisi Türk İnkılap Tarihi ve Atatürk İlkeleri Öğretim Üyesi (1980-1982).

ÖĞRETİM ÜYELİKLERİ

(Yurt Dışında)

1. Beyrut Amerikan Üniversitesi (Lübnan): Konuk Profesör (1955).

2. Stanford Üniversitesi (California A.B.D.): (Rockefeller Foundation) Konuk araştırmacı profesör olarak Hoover Enstitüsü'nde 1957-1959 yılları arasında Dağdeviren Koleksiyonu ve Paris Barış Konferansı Belgeleri üzerinde bilimsel araştırmalar yapmış ve Stanford Üniversitesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Wayne Vuci-

nich'in derslerinde "Halifelik" konusunu işleyen seminerler vermiştir.

3. Manchester Üniversitesi (İngiltere)'nde konuk profesör olarak bulunmuştur (1962).

4. Columbia Üniversitesi (New York, A.B.D.) tarafından Near and Middle East Enstitüsü'nde Yakınçağ Osmanlı Tarihi ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi konularında ders vermek üzere davet edilmiştir. Üniversitede verdiği derslere ek olarak "Osmanlı İmparatorluğu'nda Daimi Elçilik Müessesesi" ve "Osmanlı İmparatorluğu'nda Batılılaşma Hareketinin Başlangıcı" konularında seri konferanslar vermiştir (1962-1963).

- Columbia Üniversitesi Hukuk Fakültesi: Üniversitede konuk Profesör olarak bulunduğu 1962-1963 yılı yaz döneminde İslam Tarihi dersleri vermiştir.

5. Tucson Üniversitesi (Arizona, A.B.D.)'nde 1964-65 ders yılı ilkbahar döneminde konuk profesör olarak Türkiye Cumhuriyeti Tarihi üzerine dersler vermiştir (N.A.T.O. Professor)

6. Columbia Üniversitesi (New York, A.B.D.) Near and middle East Enstitüsü tarafından 1969-1970 ilkbahar döneminde Yakınçağ Osmanlı Tarihi ve Türkiye Cumhuriyeti Tarihi konularında dersler vermek üzere davet edilmiş, değinilen dönemde Columbia Üniversitesi'nde konuk profesör olarak ders vermiştir.

ORD. PROF. DR. ENVER ZİYA KARAL'IN YAPITLARI

Kitapları

1. Fransa, Mısır ve Osmanlı İmparatorluğu (1767-1802) İstanbul Üniversitesi Yayınları No.63, İstanbul, 1938.

2. Halet Efendi'in Paris Büyükelçiliği (1800-1802) İstanbul Üniversitesi Yayınları No.102, İstanbul, 1940.

3. Tarih Notları: Makaleler Konferanslar ve İncelemeler, İstanbul 1940.

- Tarih Nedir, Nasıl Yazılır?

- Tarihçilik Zihniyetinin Tekamülü

- Tarihin Devirlere Bölünmesi
- Arşiv ve Tarih
- Arşivlerimizin Kıymeti
- Tanzimattan Evvel Graplılaşıma Hareketleri (1718-1839).
- Osmanlı Tarihine Dair Vesikalar
- Nizam-ı Cedide Dair Vesikalar
- Yunan Adalarının Fransızlar Tarafından İşgali ve Osmanlı-Rus Münasebatı.

4. Konferanslar

- Yusuf Akçura
- Büyük Harpte Çanakkale
- İtilaf Devletleri ve İzmir
- Avrupa'ya Tahakküm için Yapılan Teşebbüslerin Tarihçesi
- Avrupa Türk İnkılabını Nasıl Görüyor? Başka Bir Tabirle, Avrupa Türk İnkılabı Hakkında Ne Düşünüyor?

5. Tarihi Siyasi Notları

- Boğazlar Meselesi ve Avrupa
- İtalya ittihadı Nasıl Doğdu, Nasıl Başarıldı?
- İtalya'nın Akdeniz Politikası ve Safhaları
- İtalya'nın Akdeniz Siyaseti ve Safhaları
- Britanya İmparatorluğu
- Hasta Adam
- Onsekizinci Yüzyılda Fransa'da Öğretim ve Terbiye Fikirleri
- Napolyon ve Goethe

6. Selim III. ün Hatt-ı Humayunları (Nizam-ı Cedid), Türk Tarih Kurumu Yayınları No.14, Ankara, 1942.

7. Türkiye Cumhuriyeti Tarihi (Liseler için Ders Kitabı), Birinci Baskısı; Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul, 1942 (1961 baskısına 27 Mayıs İhtilali eklenmiş ve 1981 yılına kadar sürekli basılmıştır).

8. Osmanlı İmparatorluğu'nda İlk Nüfus Sayımı (1831), Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü Neşriyatı, No.195, Ankara 1943.

9. İlk, Orta, Yeni ve Yakınçağ Tarihleri (Arif Müfid Mansel ve Cavit Baysun ortak yapımı) İstanbul, 1943.

10. Osmanlı Tarihi V. Cilt (Nizam-ı Cedid ve Tanzimat Devirleri) Türk Tarih Kurumu Yayını Ankara, 1947.

11. Osmanlı Tarihi VI. Cilt (Islahat Fermanı Devri) Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara, 1954.

12. Osmanlı Tarihi VII. Cilt (Abdülaziz Devri) Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara 1956.

13. Osmanlı Tarihi VIII. Cilt (Birinci Meşrutiyet ve İstibdat Devirleri) Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara, 1962.

14. Osmanlı Tarihi IX. Cilt (İkinci Meşrutiyet Devri) Türk Tarih Kurumu tarafından yayınlanmak üzere dir.

15. Atatürk'ten Düşünceler, Birinci Baskısı: İş Bankası Yayını Ankara, 1956.

16. Atatürk ve Devrim (Konferanslar ve Makaleler (1935-1978) Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara, 1980.

Yayınlanan Belgeler

1. Osmanlı Tarihine Dair Vesikalar; Bonneval'in Osmanlı Bahriyesine Dair Raporu- Nizam-ı Cedid Hakkında Vesikalar- Osmanlı Devletinin Durumuna Dair Rapor, Belleten Cilt IV, 14-15 Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara, 1940.

2. Tanzimat Devrinde Rüşvetin Kaldırılması için yapılan Teşebbüsler, Tarih Vesikaları Dergisi Cilt I, Sayı 1, Maarif Vekaleti Yayını Haziran, 1941.

3. İngiltere'nin Akdeniz Hakimiyeti Hakkında Vesikalar, Tarih Vesikaları Dergisi Cilt 1, Sayı II, Maarif Vekaleti Yayını, Ağustos 1941.
4. Selim III Devrinde Osmanlı Bahriyesi Hakkında Vesikalar, Tarih Vesikaları Dergisi Cilt 1, Sayı III, Maarif Vekaleti Yayını Ekim, 1941.
5. Ali Paşa'nın Trablusgarp Valisine Bir Tahriratı, Tarih Vesikaları Dergisi Cilt 1, Sayı IV, Maarif Vekaleti Yayını, Aralık 1941.
6. Ragıp Efendi'nin Islahat Layıhası, Tarih Vesikaları Dergisi Cilt 1, Sayı V, Maarif Vekaleti Yayını, Şubat 1942.
7. Nizam-ı Cedid Hakkında Layıhalar, Tarih Vesikaları Dergisi, Cilt I, Sayı IV, VII, VIII, Maarif Vekaleti Yayını, Nisan 1942.
8. Mehmet Namık Paşa'nın Hal tercümesi, Tarih Vesikaları Dergisi Cilt II, Sayı IX, Maarif Vekaleti Yayını, Kasım 1942.
9. Yavuz Sultan Selim'in Oğlu Şehzade Süleyman'a Manisa Sancağını İdare Etmesi için Gönderdiği Siyasetname, Belleten VI, 21-22, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara 1942.
10. Ebubekir Ratıb Efendi'nin "Nizam-ı Cedid" Islahatı Hakkında Raporu, V. Türk Tarih Kongresi, III. Seksiyon.

Monografiler: Türkçe

1. Yunan Adalarının Fransızlar Tarafından İşgali ve Osmanlı-Rus Münasebetleri, Tarih Semineri Dergisi Sayı: 1, İstanbul 1937.
2. Kayserili Mehmet Dayı ile Giritli Mustafa Dayı Nam Yol-
daşların Amerika ve Avrupa Seyyehatları, Tarih Semineri Dergisi,
Sayı: 2, İstanbul, 1938.
3. Tanzimat'tan Önce Garplılaştırma Hareketleri, Tanzimat I, Ma-
arif Vekaleti Yayını, İstanbul, 1940.
4. Halet Efendi Avrupa'yı Nasıl Görüyor? Türk Dili, Cilt: I, Sa-
yı: 6, Ankara, 1952.
5. İlk Öğretmen Okulu (Darülmualimin) Nasıl Kuruldu, Türk
Dili, Ankara 1953.

6. Tarihte Türk-Alman Münasebetleri, Basın-Yayın ve Turizm Müdürlüğü, Ankara, 1954.

7. Osmanlı Tarihinde Türk Dili Sorunu, (Bilim, Kültür ve Öğretim Dili Olarak Türkçe) Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara 1978.

8. Tevfik Bıyıklıoğlu'nun "Trakya'da Milli Mücadele" Adlı Eseri Hakkında, Belleten, XX, 77, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara 1956.

9. Birinci Dünya Savaşı'ndan Lozan Muahedesine Kadar Türkiye'nin Siyasi Olayları, İstanbul 1959.

10. 27 Mayıs İnkılabının Sebepleri ve Oluşumu, Milli Eğitim Bakanlığı Yayını, İstanbul, 1960.

11. Gülhane Hatt-ı Hümayununda Batının Etkileri, Belleten Cilt: XXVIII, Sayı: 112, Türk Tarih Kurumu Yayını Ankara, 1964.

12. Atatürk'ün Biçimlendirdiği Eğitim (Atatürk ve Eğitim, Türk Eğitim Derneği Yayını, Ankara 1982).

Monografiler: İngilizce-Fransızca

1. "La Transformation de la Turquie d'un Empire Oriental En Un Etat Moderne et National", Cahiers d'histoire Mondiale, Vol. IV, No.2, 1958.

2. "Historiography In Turkey Today", Middle Eastern Affairs, October, 1959.

3. "Turkey: From Oriental Empire To A Modern National State" The New Asia, The American Library, New York, 1965.

4. "L'Acculturation: Orient et Occident Apres l'Apparition de l'Islam, Rapports I. Grand Themes, XII eme Congres International des Sciences Historiques, Vienne 1965.

5. The Armenian Question, Ankara 1975.

6. La Question Armenienne, Ankara 1975.

7. La Turquie de 1912 a 1923.

8. "Atatürk As A Soldier" Revue International d'Histoire Militaire, No.50.

9. "The Principles of Kemalism", Atatürk, Founder of a Modern State, ed. by Kazancıgil and Özbudun, London, 1981.

10. The World's Textbooks On History: Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Kitabının Japonca Çevirisi, Tokyo, 1981.

11. "Non-Muslim Representatives in the First Constitutional Assembly", Role of Christians and Jews In the Ottoman Empire, ed. by Benjamin Braude and Bernard Lewis, New York, 1982.

12. "The Ottoman Empire and the Serbian Uprising 1807-1812", The First Serbian Uprising, ed. by Wayne S. Vucinich, New York, 1982.

13. Atatürk and How He Became the Seat of Government TÖ-BANK, Atatürk In His Hundredth Year.

Biyografiler

1. Zarif Paşa'nın Hatıratı, Belleten, Cilt: IV, Sayı: 13, Türk Tarih Kurumu Yayını, 1940.

2. Sultan Abdülaziz (Fransızca, Hollanda'ya Gönderilmiştir).

3. Namık Kemal, Ankara Üniversitesi D.T.C.F. Yayını, 1942.

4. Yusuf Akçura, Hayatı ve Eserleri, Kültür Dergisi, İstanbul 1942.

Makaleler: Gazetelerden

1. Tarih Nedir? Nasıl Yazılır *Tan*, 1935.

2. Tarihçilik Zihniyetinin Tekamülü, *Tan*, 1935.

3. Tarihin Devirlere Bölünmesi, *Oluş*, 1934.

4. Arşiv ve Tarih, *Oluş* 1934.

5. İtalyan İttihadı, *Cumhuriyet*, 1936.

6. İtalyan Müstemlekeçiliği, *Cumhuriyet*, 1936.

7. İtalya ve Akdeniz (Dört Makale) *Cumhuriyet*, 1936.
8. Tarihte Boğazlar ve Avrupa, (Üç makale) *Cumhuriyet*, 1936.
9. İngiltere İmparatorluğu, *Cumhuriyet*, 1936.
10. XVIII'nci Yüzyılda Fransa'da Eğitim Fikirleri, *Cumhuriyet*, 1936.
11. Hasta Adam Osmanlı İmparatorluğu, *Cumhuriyet*, 1936.
12. Napolyon ve Goethe, *Kültür Dergisi*, 1936.
13. Quelques Reflections au Subject de la Nationalisation et de Lasisation de l'Education en Turquie.
14. Arşivlerimizin Kıymeti, *Oluş*, 1939.
15. Çağdaş Demokrasinin Tarifi, *Ulus*, 1948.
16. Avrupa'da Milliyet Fikrinin Başlaması, *Ulus*, 1948.
17. Avrupa'da Laik devletin Tarihçesi Hakkında, *Ulus*, 1948.
18. Osmanlı İmparatorluğu'nda Hristiyan Halk Arasında Mllyet Fikrinin Yayılması, *Ulus*, 1948.
19. Osmanlı Türklerinde Demokrasi Örnekleri, *Ulus*, 1948.
20. Yakınçağ'da Osmanlı İmparatorluğu'nda Yapılan Islahat Hareketlerinde Avrupa Düşüncesinin Tesiri, *Ulus*, 1948.
21. Osmanlı Türklerinde Milliyet Fikrinin Gelişmesinde Türk Dilinin Rolü, *Ulus*, 1948.

22. Nizam-ı Cedid, *Ulus*, 1948.

23. Abdülhamit II, *Ulus*, 1948.

Yayınlanmış Konuşmalar ve Konferanslar

1. Avrupa Türk İnkılabını Nasıl Görüyor, Bursa, 1936.
2. Dağ Başını Duman Almış, Zonguldak Halkevi, 1936.

3. Büyük Harpte Çanakkale Deniz Muharebesi, İstanbul, 1938.
4. İtilaf Devletleri ve İzmir, İstanbul, 1938.
5. Avrupa'ya Tahakküm için Yapılan Teşebbüsler, İstanbul, 1938.
6. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi 1944-45 Ders Yılı Açış Söylevi.
7. Türkiye'de Cumhuriyet Fikri ve Cumhuriyet'in İlanı, Ankara, 1945.
8. Atatürk'ün Siyaset Üzerine Düşünceleri, Ankara, 1946.
9. Atatürk ve Türk Tarih Tezi, Ankara, 1946.
10. Afetinan (Ortak yapıt) Atatürk Hakkında Konferanslar, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara, 1946.
11. Afetinan (Ortak yapıt) Türk Devrim Tarihi Konferansları, Dil ve Tarih Coğrafyası Fakültesi Yayını, No.56.
12. Atatürk ve Gençlik, Ankara, 1948.
13. İnkılap ve Laiklik, Milli Tesanüt Birliği Yayını No.4, İstanbul 1954.
14. Türk İnkılabı ve Kadın, Ankara 1954.
15. Atatürk'le Gandi'nin Fikirlerinin Mukayesesi, Hindistan Haberleri, 1955.
16. Atatürk'ün Askeri Şahsiyeti, Harp Okulu Yayınları, No.8, Ankara, 1955.
17. Tarih Öğretimi.
18. Günümüzde Atatürk ve Atatürkçülük, İzmir Barosu Yayınları No.2, İzmir, 1975.
19. İsmet İnönü'nün I. Ölüm Yıldönümü Anma Toplantısı, T.K.K., 1974.
20. Tiyatro Sempozyumu; Tiyatro Araştırmaları Enstitüsü Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, 1978.

21. VIII. Türk Tarih Kongresi (1976) Açış Söylevi, Ankara 1979.

22. Atatürk'ün Büyük Söylevinin 50. Yıldönümü (1977) Açış Konuşması, Ankara, 1980.

23. Önsöz, Belleten, Atatürk Özel Sayısı Ocak, 1981, Sayı 177.

24. IX. Türk Tarih Kongresi (1981) Açış Söylevi, Ankara.

Yayınlanmamış Konferanslar (Kayıtlı olanlar)

1. Birinci Cihan Harbinde Çanakkale, Topkapı Halkevi ve İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu, 1937.

2. Komünizm ve Demokrasi, DTCF ve Ziraat Fakülteleri'nde Ankara, 1948.

3. Atatürk ve Eğitim, İstanbul Atatürk Kız Lisesi, 13 Kasım 1956.

4. Osmanlı İslahat Hareketlerinde Yabancı Devletlerin Müdahalesi, DTCF Ankara, 25 Mart 1957.

5. Türkçe'nin İlim ve Öğretim Dili Haline Gelmesi, Edirne Maarif Kültür Kurumu, 13 Şubat, 1957.

6. Tarih Öğretmeni, Edirne Kız Öğretmen Okulu, 14 Şubat 1957.

7. İkinci Cihan Harbinin Genel Sevk ve İdaresi, Milli Savunma Akademisi, 18 Mart 1957.

8. İkinci Cihan Harbinde Türkiye, Milli Savunma Akademisi, 19 Mart 1957.

9. Dünya Umumi Efkari ve Atatürk, Ankara Maarif Koleji, Kasım, 1959.

10. Atatürk ve Gençlik, Ankara Maarif Koleji, Kasım 1959.

11. Ziya Gökalp, Ankara Maarif Koleji, Aralık, 1959.

12. Komünizm Hakkında, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Ocak 1960.

13. Türk İnkılabının Özellikleri, Ankara Polis Koleji, Mart, 1960.

A.B.D.'de Stanford Üniversitesi'nin Tarih Bölümünde Verilmiş Konferanslar:

1. The Reform Policy of Selim III (1958).
2. The Position of the Ottoman Caliphate (1959).
3. Turkey and the Middle East (1959).

A.B.D. Seattle Üniversitesi'nde (Washington) Konferans, 1970: Ortadoğu Tarihi

Ansiklopedi Maddeleri:

İnönü Ansiklopedisi

1. Ahmet III. Cilt: 1, Sayı: 165, İstanbul, 1940.
2. Atatürk, Cilt 1, S: 719.
  - Atatürk'ün Diplomatik Faaliyetleri
  - Atatürk ve Milli Eğitim
  - Atatürk ve Adliye
  - Atatürk ve Laiklik
  - Atatürk ve Dil ve Tarih Çalışmaları
  - Atatürk ve İktisat
  - Atatürk ve İçtimai Hareketler
3. Barbaros Hayrettin Paşa, Cilt: 2, S.311.
4. Mahmut II
5. Sultan Mehmet V
6. Sultan Mehmet VI

Encyclopaedia Brittanica;

1. Abdülaziz
2. Abdülhamit I
3. Abdülhamit II
4. Abdülmecit
5. Ahmet I
6. Ahmet II
7. Ali Paşa, Mehmet Emin
8. Fuat Paşa, Mehmet
9. İbrahim I
10. İbrahim Müteferrika
11. Köprülü Mehmet Paşa
12. Köprülü Fazıl Ahmet Paşa
13. Köprülü Zade Hüseyin Paşa
14. Köprülü Zade Numan Paşa
15. Kösem Sultan
16. Mahmut I
17. Mahmut II
18. Mahmut Nedim Paşa
19. Murad V
20. Mustafa I
21. Mustafa II
22. Mustafa III
23. Mustafa IV
24. Osman II

25. Osman III

26. Osman Nuri Paşa

27. Reşit Paşa, Mustafa

28. Selim III

Çeviriler

1. W. Heyd: Yakındoğu Ticaret Tarihi (Histoire du Commerce du Levant) Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1975.

2. Paul Harsen; Comment ont Ecrit Histoire (Milli Eğitim Bakanlığı için çevrilmiştir.)

Basılmış Eleştiriler

1. Prof. Dr. Akdes Nimet Kurat'ın "Yakınçağ Tarihi" Hakkında Tenkitlerine Cevap, DTCF Dergisi, Ankara, 1948.

2. Prof. Dr. Akdes Nimet Kurat'ın "Ahmet III" Makalesi Hakkında Tenkitlerine Cevap, DTCF Dergisi, Ankara 1948.

3. Tevfik Bıyıklıoğlu'nun "Trakya'da Milli Mücadele" Adlı Eseri Hakkında Tenkit, Belleten, XX-77, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara, 1956.

4. Tevfik Bıyıklıoğlu'nun "Trakya'da Milli Mücadele" Adlı Eseri Hakkında, Revue Militaire, Paris.

Yurtiçi Özel Görevleri

1. İstanbul Üniversitesi adına Türk İnkılap Tarihi Doçenti Olarak Afyon'da Büyük Zaferi Kutlama Töreni, Afyon, 1937.

2. Birinci Maarif Şurası, Maarif Vekaleti Üyesi, Tarih Öğretimi ve Tarih Kitapları Komisyonu Raportörü, Ankara, Temmuz 1937.

3. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Semineri Dergisi Müdürlüğü, 1937-1938.

4. Milli Talim ve Terbiye Dairesi Üyeliği, Maarif Vekaleti, Ankara, 1940-1944.

5. Türk Tarih Kurumu Üyesi, Ankara, 1941.
6. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Müdürlüğü, 1942-1945, 1949-1956, 1959-1960.
7. Türk Tarih Kurumu Yönetim Kurulu Üyesi, 1943.
8. İkinci Maarif Şurası Maarif Vekaleti Üyesi, Tarih Kitapları Raportörlüğü, Ankara, Haziran, 1943.
9. Dördüncü Dil Kurultayı Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Temsilcisi.
10. Ankara Üniversitesi Haftası Erzurum ve Kars Kentlerini Ziyaret, Ekim, 1943.
11. Gaziantep ve Urfa'da Ankara Üniversitesi Haftası Heyetine Başkanlık, Ekim, 1945.
12. Beşinci Dil Kurultayı, DTCF, Temsilcisi, Ankara 1945.
13. Üçüncü Maarif Şurası DTCF Temsilcisi.
14. Dördüncü Maarif Şurası DTCF Temsilcisi, Ankara, 1949.
15. Türk Tarih Kurumu Genel Sekreterliği, Ankara, 1949.
16. Türk Dil Kurumu üyeliği, Altıncı Dil Kurultaina Başkanlık, Ankara, 1949.
17. UNESCO Türkiye Milli Komisyonu Üyeliği, DTCF Temsilciliği, 1949-1950.
18. Milli Eğitim Bakanlığı Anıt Onarım Projeleri Merkez Danışma Kurulu Üyeliği, Mart. 1950.
19. Maarif Vekaleti Müzeler Kurma Danışma Komisyonu üyeliği (1950-1951).
20. Ankara Üniversitesi Senatosu Üniversitelerarası Kurul Temsilciliği, 1951-1953.
21. Türk Dil Kurumu Yedinci Dil Kurultayı Başkanlığı, 1951.
22. Türkiye Turizm kurulu Fahri Başkanlığı, Ankara, Temmuz 1951.

23. Türkiye Turizm Kurulu Hami Başkanlığı, Ankara, Aralık 1952.

24. Maarif Vekaleti Adına Atatürk'ün Selanik'te Doğduğu Evin Müze Yapılması için Eşi Fatma Karal ile Birlikte Görevlendirilme, 1952-1953.

25. Maarif Vekaleti İstanbul'un Fethinin 500'ncü Yıldönümü Kutlama Komisyonu Başkanlığı, 1953-1954.

26. Maarif Vekaleti Türk Kültür Eserleri Koruma Komisyonu Başkanlığı, 1953-1954.

27. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Türkiye Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü Profesörü, 1954.

28. Türk Dil Kurumu Sekizinci Türk Dil Kurultayı, Temmuz 1957.

29. Kurucu Meclis Üyesi 1960-61.

30. Temsilciler Meclisi Anayasa Komisyonu Başkanı 1960-1961.

31. Milli Eğitim Bakanlığı Din Eğitimi Komisyonu Üyeliği, 1963.

32. Kars, Erzurum, Trabzon illerinde UNESCO Türkiye Milli Komisyonu'nca düzenlenmiş Memleket Haftası, Haziran, 1964.

33. Tarih Boyunca Türk-Rus İlişkileri Yarışma Komisyonu Üyeliği, İstanbul Eylül, 1966.

34. Milli Eğitim Bakanlığı Yedinci Maarif Şurası Üyeliği, 1967.

35. Kütahya'da UNESCO Milli Eğitim Komisyonunca Düzenlenen Memleket Haftası, Şubat 1967.

36. UNESCO Milli Komisyonu'nca Düzenlenen Tevfik Fikret Haftası, Ankara, 1967

37. UNESCO Milli Komisyonunca Düzenlenen Balkan Memleketleri Konferansı, İstanbul, Ekim, 1966.

38. Adana ve Mersin'de UNESCO Milli Komisyonunca Düzenlenen Memleket Haftası, Aralık, 1967.

39. Türk Tarih Kurumu Başkanı 1972-1982.

Yurtdışı Özel Görevler

1. Paris Bibliotheque National ve Archive National'da Osmanlı Tarihi Üzerine Çalışmalar, 1938.
2. Atina (Yunanistan) Fransız Arkeoloji Mektebi 100. Yıldönümü'nde DTCF Temsilcisi, 1947.
3. Paris'te XXI. Şarkiyatçılar Kongresi Türkoloji Seksiyonu Başkanı, 23-31 Temmuz 1948.
4. Utrecht (Hollanda) Hazırlayıcı Üniversiteler Konferansı, 10 Şubat-6 Mart, 1950.
5. Tahran (İran) Birleşmiş Milletler Semineri 10 Şubat-6 Mart 1950.
6. Nice (Fransa)de Birinci Üniversiteler Konferansı'nda Ankara Üniversitesi Temsilcisi, 3-9 Ocak, 1951.
7. Roma (İtalya)da Milletlerarası Tarih İlimleri Kongresi'nde DTCF Temsilcisi, 4-11 Eylül, 1955.
8. İstanbul'da İkinci Üniversiteler Konferansı'nda Ankara Üniversitesi Temsilcisi.
9. Rockefeller Foundation Yalova Konferansı 6-8 Temmuz, 1953.
10. İngiliz Kültür Heyeti Adına İngiltere'de Manchester ve Londra Üniversitelerini Ziyaret, Mayıs 1962.
11. UNESCO Komisyonu Çekoslovakya Haftasında Türkiye Milli Komisyonu Temsilcisi, Kasım, 1963.
12. Dışişleri Bakanlığı Adına Beyrut, Kahire, Tunus ve Fas'ta Ortadoğu Memleketleri Haftası, Kasım, 1966.
13. Türk Tarih Kurumu Adına Moskova Uluslararası Tarih Kongresi Ekim, 1966.
14. Uluslararası Tarih Kongresi, San Francisco, California, ABD 1970.
15. T.C. Adına Strasbourg Avrupa Konseyi Müfettişliği, 1971.

16. UNESCO-Balkan Devletleri Ulusal Konferansı, Nisan, 1972.

17. Bruxelles (Belçika) Dünya Akademiler Birliği Türk Tarih Kurumu Temsilcisi, Haziran, 1972.

18. Türk Tarih Kurumu Adına Aşkabat, Türkmenistan'da Orta Asya Medeniyetleri Konferansı 3 Eylül-3 Ekim 1972.

19. Tiflis Üniversitesi Daveti 1972.

20. UNESCO Genel Konferansı Fransa, 1972.

21. Tarih Kurumu Adına San Francisco İkinci Cihan Savaşı, Tarihi Kongresi, Ağustos, 1975.

22. İran UNESCO Komisyonu Konuğu Olarak İran'ı Ziyaret, Haziran 1973.

23. Sovyet Akademisinin 250. Yıldönümü Daveti: Moskova, Leningrad, Ekim, 1975.

24. UNESCO Türkiye Milli Komisyonu adına Güneydoğu Avrupa Etüdlere Derneği Toplantısı, Hamburg (Almanya), 1976.

25. Romanya Hükümeti'nin Konuğu olarak Romanya Ziyareti Haziran, 1976.

26. Güneydoğu Avrupa Etüdlere Konferansı, Bükreş, Romanya Kasım, 1976.

27. Güneydoğu Avrupa Etüdlere Komitesi, Atina (Yunanistan) 21-27 Mayıs, 1977.

28. Türk Tarih Kurumu Başkanı olarak İsrail Hükümeti Daveti, Ağustos, 1977.

29. Türk Tarih Kurumu Başkanı olarak Kıbrıs Hükümeti Daveti, Ağustos, 1977.

30. Siyasal Tarih Etüdlere Kongresi, Moskova-Sibirya, Eylül-Ekim, 1977.

31. *Millet* Meselesi Konferansı, Princeton, A.B.D. Haziran 1978.

32. UNESCO Merkezi Paris'te, UNESCO Genel Sekreterliği Orta Asya Medeniyetleri Tarihi Konferansı, Ekim, 1978.

33. UNESCO Genel Konferansı, Paris, Ekim-Kasım 1978.

34. Güneydoğu Avrupa Etüdlere Komisyonu Toplantısı, Budapeşte, (Macaristan) Şubat, 1979.

35. Orta Asya Medeniyetleri Özel Komisyonu, UNESCO, Paris (Fransa) Nisan 1979.

36. T.B.M.M. Bahçesine Konulacak Atatürk Heykeli Yapımını Teftiş (Senato Adına) Budapeşte (Macaristan), Ağustos, 1980.

37. UNESCO Genel Konferansı, Belgrad, (Yugoslavya), Eylül-Ekim 1980.

38. Histoire de l'Humanite Komite Toplantısı, UNESCO Temsilcisi Atina, Haziran, 1981.

39. Devlet Başkanı Kenan Evren'den Bulgar Devlet Başkanı Todor Jivkov'a Mesaj, Sofya (Bulgaristan), 19 Ekim, 1981.

40. Polonya'da Atatürk'ün 100. Yıldönümü Kutlama Törenine Katılma, Varşova, Ekim, 1981.

41. Budapeşte (Macaristan)'da Atatürk'ün 100. Yıldönümü Kutlama Törenine Katılma, Ekim, 1981.

42. Boğaziçi Üniversitesi Uluslararası Atatürk Konferansı 9-13 Kasım, 1981.

Devlet İşlerine İlişkin Raporlar

1. Maarif Vekaletine: Fransız Kütüphane ve Arşivlerinde Türk Tarihine İlişkin Belgeler, 1938.

2. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne: Ortaöğretimle Üniversitelerin İlişkisi, 1938.

3. Maarif Vekaletine: Ortaöğretimde Tarih Öğrenimi ve Kitapları 1940-1941.

4. Maarif Vekaletine: Resmi Evrak Ve Defterlerden Gereksizlerinin Yok Edilmesi Hakkında Nizamnameye İlişkin, 1941.

5. Ankara Üniversitesi Rektörlüğü'ne: Göçler Ve Göçmenler Sorununa İlişkin, 1950.

6. İçişleri Bakanlığı'na: Galip Hoca Senaryosunun Türk İstiklal Savaşı Olaylarına Uygunluğuna İlişkin.

7. Maarif Vekaletine: Atatürk'ün Selanik'te Doğduğu Evin Müze Haline Getirilebilmesi İçin Gereken İşler, 1953.

8. Maarif Vekaletine ve ilgili makamlara: Atatürk'ün Selanik'teki evinin müze haline getirilmesi için yapılmış çalışmalar ve belgeleri, 1953.

9. İlgili Makamlara: Batı Trakya Hakkında, 1954.

10. İlgili Makamlara: Orta Doğu Ülkeleri ve Türkiye, 1954.

11. Basın ve Yayın Umum Müdürlüğü'ne: Yeni Türkiye, 1957.

12. Basın ve Yayın Umum Müdürlüğü'ne: Türkiye 1956 Kitabı Hakkında.

13. Harp Tarihi Dairesi Reisliğine: Emekli Tuğgeneral Sıtkı Okan'ın "Birinci Büyük Harp ve Sebepleri" başlıklı yapıtı hakkında, 1957.

14. Harp Tarihi Dairesi Reisliğine: Emekli Kurmay Albay Tevfik Bıyıklıoğlu'nun "Mondoros Mütarekesi ve Tatbikatı" başlıklı yapıtı hakkında, 1957.

15. Harp Tarihi Dairesi Başkanlığı'na: Emekli Tümgeneral Hakkı Güvendik'in "İstiklal Harbi 14 Mayıs-12 Eylül 1919" başlıklı yapıtı hakkında, 1957.

16. Harp Tarihi Dairesi Reisliğine: Emekli General Erkilet'in "Kore Harbinde Türk Tugayı" başlıklı yapıtı hakkında, 1957.

17. Harp Tarihi Dairesi Başkanlığı'na: Emekli Kurmay Albay Rahmi Apak'ın "İstiklal Harbi 12 Eylül 1919-23 Nisan 1920" başlıklı yapıtı hakkında, 1957.

18. Harp Tarihi Dairesi Reisliği'ne: Bir komisyon tarafından yazılan "Balkan Harbi" başlıklı yapıtı hakkında, 1957.

19. Harp Tarihi Dairesi Reisliğine: İstiklal Harbi tarihinin yazılması talimatı hakkında, 1957.